EDUSKUNTA
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta asiasta.

Talousarvioesityksen mukainen hyvinvointialueiden rahoitus

Kuluvana vuonna hyvinvointialueiden talouden tilanne on varovaisesti kohentumassa pääasiassa rahoituksen jälkikäteistarkistuksesta ja alueiden sopeutustoimista johtuen, vaikka talouden eriytymiskehitys on edelleen voimakasta. Valtion vuoden 2026 talousarvioesityksessä hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus kasvaa n. 0,9 mrd euroa. Hyvinvointialueiden vuoden 2025 rahoituspäätöksiin verrattuna palvelutarpeen kasvu kasvattaa rahoitusta 251 milj. euro ja kustannustason muutos 864 milj. euroa. Pääministeri Orpon hallituksen linjaamien tehtävämuutoksien arvioidaan vähentävän rahoitusta 72 milj. euroa. Rahoituksen jälkikäteistarkistus pienentää rahoitusta 198 milj. euroa vuoden 2024 alueiden tilinpäätösten edellistä vuotta pienemmän alijäämän vuoksi. Loppuosa muutoksesta selittyy siirtymätasausten vaikutuksilla.

Hyvinvointialueiden rahoituksessa ei huomioida kustannustason todellista muutosta ja hyvinvointialueindeksin laskentatapa tulisi korjata

Hyvil kiinnittää huomiota siihen, että valtion yleiskatteisen rahoituksen määräytymisperusteet nykymuodossaan muodostavat hyvinvointialueille tilivuodelle 2026 jälleen n. 190 milj. euron ylimääräisen kustannusten leikkauspaineen. Tämä johtuu kustannustason muutoksen laskennassa käytettävästä hyvinvointialueindeksin laskentatavasta. Se ei huomioi hyvinvointialueiden työehtosopimusten kustannustason muutosta, joka on yleistä ansiotasoindeksin ennakoitua kehitystä korkeampi. Valtiovarainministeriön arvion mukaan hyvinvointialueindeksissä käytettävän yleisen ansiotasoindeksin vuosimuutos olisi 3,6 vuonna 2026, kun hyvinvointialueiden ansiotason indeksi on 4,8.

CC BY

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
www.hyvil.fi
etunimi.sukunimi@hyvil.fi
Y-tunnus: 3324881-1

Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
www.hyvil.fi
fornamn.efternamn@hyvil.fi
FO-nummer: 3324881-1

Vastaava merkittävä kustannustasojen ero on jatkunut hyvinvointialueiden toiminnan aloituksesta alkaen, mikä on osaltaan lisännyt hyvinvointialueiden taloudellisia vaikeuksia. Rahoituksen jälkikäteistarkistus osin korjaa asiaa kahden vuoden viiveellä mutta esimerkiksi vuoden 2026 toteumien tarkistuksessa vuonna 2028 huomioidaan ainoastaan 80 prosenttia toteutuneiden kustannusten ja myönnetyn rahoituksen erotuksesta.

Hyvinvointialueindeksin laskentatapa tulisi muuttaa alueista riippumattoman kustannustason muutoksen huomioivaksi. Yleisen ansiotasoindeksin sijaan laskennassa tulisi käyttää hyvinvointialueiden ansiotasoindeksiä.

Aluekohtaisesti rahoitus kehittyy epätasaisesti

Aluekohtaisesti tarkasteltuna valtion yleiskatteisen rahoituksen arvioidaan kasvavan valtiovarainministeriön 22.9.2025 julkaisemien hyvinvointialueiden vuoden 2026 rahoituslaskelmien mukaan kaikilla alueilla. Aluekohtaisesti rahoituksen vuosimuutos vaihtelee +1,0 % ja +5,0 % välillä koko maan tasolla yleiskatteisen rahoituksen kasvaessa 3,4 %.

Kansantalousosaston arvion mukaan hyvinvointialueiden nettokustannukset kasvavat vuonna 2026 n. 4 %. Muutos johtuu pääasiassa hintojen nopeasta noususta ja erityisesti henkilöstömenot kasvavat hyvinvointialan sopimuskorotusten myötä yleistä ansiotasoa nopeammin. Aluekohtainen yleiskatteisen rahoituksen kasvu vuonna 2026 ei kaikilla alueilla riitä kustannustason muutoksiin kuin pieneltä osin eikä vastaavan kehityksen odoteta muuttuvan myöskään tulevina vuosina (VM: Hyvinvointialueiden rahoituksen painelaskelma 22.9.2025). Hyvinvointialueiden tulisi lähtökohtaisesti sopeuttaa taloutensa valtion osoittamaan aluekohtaisesti vaihtelevasti kehittyvään rahoituksen tasoon ja kattaa samalla alijäämänsä. Sääntelyn noudattamisesta muodostuu kuitenkin epärealistista vaadittavien sopeutustoimien mittakaavan ollessa liian suuri.

Hyvil pitää alueiden onnistumista kustannusten pitkäjänteisessä hallinnassa aivan keskeisenä asiana hyvinvointialueiden talouden vakauttamisessa. Myös alueiden rahoitusjärjestelmään tarvitaan vakautta, kannustavuutta ja ennustettavuutta. Hyvinvointialueiden talouden kokonaissääntelyn tulisi olla alueille realistista ja noudatettavissa. Tämän toteutumista osaltaan tukisi hyvinvointialueindeksin laskennan muutos. Myös hallituksen esitys alijäämien kattamisen määräaikojen tilapäisestä pidentämisestä on oikeansuuntainen.

Tehtävälainsäädännön muutoksien taloudellisien vaikutuksien toteutumista tulisi seurata

Hallitusohjelman ja kevään 2025 kehysriihen päätösten mukaisesti mm. omais- ja perhehoidon palkkiotasoa nostetaan, ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitusta kehitetään teknologiaa hyödyntäen ja teknologiaa hyödynnetään kotihoidossa, vammaispalvelulain soveltamista tarkennetaan ja hyvinvointialueiden puolueiden ryhmärahojen ja kokouspalkkioiden kustannuksiin osoitettua rahoitusta vähennetään. Tehtävämuutoksien arvioidaan vähentävän hyvinvointialueiden rahoitusta 72 milj. euroa.

Hyvil pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden tehtäviä ja velvoitteita arvioidaan ja pyritään keventämään. On tyypillistä, että tehtävämuutosten taloudellisten vaikutusten arviointiin liittyy epävarmuustekijöitä eri esityksissä kuvatulla tavalla. Hyvinvointialueiden rahoitusta muutetaan kansallisella tasolla tehtävämuutosten voimaantuloajankohdan ja taloudellisten kokonaisvaikutusarvioiden mukaisesti. Rahoituksen muutokset kohdentuvat kuitenkin alueille yleiskatteisen rahoituksen määräytymisperusteiden mukaisesti, vaikka alueelliset tilanteet palveluissa ja palvelujen järjestämisessä vaihtelevat ja vaikuttavat tehtävämuutosten toimeenpanoon. Hyvinvointialuetalouden rahoitusperiaatteen toteuttamiseksi olisikin tärkeää myös jälkikäteen seurata ja arvioida tehtävämuutosten taloudellisten vaikutusten toteutumista. Hyvinvointialueiden rahoitusta tulisi kansallisella tasolla korjata, mikäli tehtävämuutoksilla ei saavutettu esitettyjä taloudellisia vaikutuksia hyvinvointialueesta riippumattomasta syystä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutuksen valtion korvausten vähentäminen

Sosiaali- ja terveysministeriön määrärahaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutuksen korvauksiin ollaan talousarvioesityksessä leikkaamassa 18,7 milj. euroa eli n. 17 %. Hyvil pitää leikkausta epätarkoituksenmukaisena ja toteaa sen heikentävän alan pitovoimaa ja hyvinvointialueiden keinoja tiukassa taloudellisessa tilanteessa varautua lähivuosien merkittävään sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön eläköitymispoistumaan ja samalla kasvavaan väestön palvelutarpeeseen.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Arja Pesonen
ekonomisti